

ERDŐK LEPORTYÁZÁSA.

Daczára annak, hogy a futóbetyárok korszaka hazánkban megszűnt, az erdők még mindig fontos szerepet játszanak a közbiztonsági szolgálatban. Mert az erdők számos búvóhelye és a fák által korlátolt áttekintés is könnyebb és biztosabb menedéket nyújt nyáron minden gazembernek, mint a fedetlen terep, község vagy tanya. És ha tekintetbe vesszük, hogy az erdőkben tanyázó pásztorok — kevés kivétellel — a lopástól nem idegenkednek és hogy ezek minden tolvajnak vagy bárminemű közártalmunak szívesen játszanak kezére, továbbá, ha tekintetbe vesszük, hogy az erdőkben vagy azok szélén álló egyes házak vagy csárdák, az elzüllött és a napfényt kerülő egyének rendes gyűlhelyei: mi sem természetesebb, mint hogy az erdőkre a közbiztonsági közegeknek nagy figyelmet kell fordítaniok.

Az erdőkben a közbiztonság csakis rendszeres, tudatos és gyakori portyázás által biztosítható. Minthogy azonban az erdők leportyázása a különböző évszakokban, nemkülönben éjjel és nappal is különböző, de a portyázás miképeni megejtésére az erdők minősége is befolyást gya-

korol; ez okból az alábbiakban mindazon teendőket óhajtjuk részletezni, a melyek a csendőrkörök által az erdők portyázásánál szemelött tartandók.

Az erdők közbiztonsági szempontból két részre oszthatók, t. i. az öreg és a fiatal erdőkre.

Az öreg és üzemszerűleg kezelt erdők magas törzsszel bíró és ritkábban ültetett fákból állanak és csak helyenkint, mint vízmosásokban, tisztásokban stb. van ily erdőkben bokrokkal vagy bozóttal benőtt hely, máskülönben a fák alja tiszta, az áttekintés tehát ily erdőkben nappal, ha korlátolt is, mégis elegendő nagy.

A fiatal erdők — sűrűn egymás mellé ültetett, — rendszeren földig ágakkal benőtt, vékony s nem ritkán több méter magas fákból állanak, ezenkívül az ily erdőkben a fű és bozót is sűrűn és magasan tenyész, áttekintés tehát ily erdőkben egyáltalában nincsen.

Ez utóbbi erdőkhöz sorolhatjuk a magas bokrokkal sűrűn benőtt tereprészeket, nemkülönben a sűrű füzeseket is.

Ezeket előrebocsátva, hozzáfogunk az erdők leportyázásának leírásához.

Portyázás nyáron és nappal.

Az öregebb fákból álló erdő, mint említettük, nappal meglehetősen áttekintést nyújt, de mert

ezen áttekintés mégis csak korlátolt, a portyázó csendőr ide és tova való czirkálással igyekezzék az erdőt, a mennyire csak lehet, teljesen átvizsgálni, mert az erdőben minden fa és bokor, gödör vagy árok rejtekül szolgálhat a közártalmuaknak.

Portyázása közben ne csak a földet nézze, hanem a fákat is vegye szemügyre, mert a csavargók, pásztorok vagy bojtárjaik, ha a csendőrt észre veszik, különösen ha bűnösöknek érzik magukat, vagy ha megszoríttatnak és a csendőr elől menekülni akarnak, számtalanszor a lombos fákra másznak és úgymondva nyomtalanul eltűnnek.

Járása közben kerülje a nagy zajt, a mennyire lehet, a száraz galyakat és a leveleket ne tiporja le, mert azok ropogása és recsegése messze elhallatszik, a járása által okozott zaj tehát, jöttét már távolról elárulja.

Az erdőkben az utakat, vágásokat, tisztásokat és forrásokat, nemkülönben azok környékét pontosan figyelje meg, ez által megállapíthatja, illetve meggyőződést szerezhet magának, vajjon ott emberek vagy állatok nem-e fordultak meg. Különösen említett helyek közelében lest tartson.

Az utak és vágások (úgynevezett léniák) megfigyelése és átvizsgálása nem abban rejlik, hogy a csendőr azokon portyázzék, sőt ellenkezőleg, a csendőrnek az útakon és a léniákon minél

kevesebbet kell mutatkoznia, mert ezeken a csendőr már messziről látható, jöttét tehát már eleve elárulja. Ezek megfigyelése olyformán történik, hogy a csendőr az utak vagy vágások mellett az erdőben halad és időközönként oly pontokról, honnan távolabbra ellát, az utakat és léniákat, a nélkül, hogy észrevehető lenne, megfigyeli.

Ezen eljárás által a csendőr az utakon és vágásokon járó embereket már messziről látja, azok ha közártalmuak, a csendőrt nem látva, az erdőben nem fognak eltűnni, hanem gyanutlan haladva, úgymondva a csendőrbe ütődnek, vagyis a csendőr az ily embereket úgy meglepheti, hogy első meghökkenésökben sem védelemre, sem pedig menekülésre nem is gondolhatnak.

Portyázás közben gyakran álljon meg, hallgatózzék, mert az erdőben kellő látköre nem lévén, a látást a hallás pótolja. Ha valami neszt hall és annak irányát, vagy azt, hogy mitől ered, nem veheti tisztán ki, feküdjék le, egyik fülét tegye a földre, a másikat pedig kezével fődje be; így jobban fogja a neszt kivehetni és annak irányát is meg fogja határozhatni, azután pedig annak okát kipuhatólni.

Ha az erdőben egyes sűrű helyek vannak, azokat okvetlen kutassa át a járőr, mert ezek rejtékül és pihenőül szolgálnak a közbiztonságot

veszélyeztető egyéneknek. Hasonlóan alaposan kutassa át a vízmosásokat és a szakadásokat, különösen ha azok bokrokkal be vannak növe, nem különben a gödröket és a barlangokat is, mert a bokrokkal benőtt vízmosásokat, szakadékokat, a barlangokat stb., a tolvajok a lopott állatok elrejtésére és megőrzésére igen nagy előszeretettel használják.

Ily helyek átvizsgálása azonban nagy elővigyázatot igényel, ez okból e helyek közelében, azok átvizsgálása előtt, mindig lesállítás tartandó s minden gyanus körülmény előbb kipuhatólandó.

Az odvas fák és a sziklahasadékok szintén nagy figyelmet igényelnek, ezekbe rejtik a tolvajok, pásztorok és bojtárjaik a lopott holmit és itt tartják rendesen ezek, valamint az orvvadászok is fegyvereiket.

Ezen rejthelyek átvizsgálása egy hosszabb bot vagy rúd segítségével történik, melynek egyik vége meghegyezve villa alakra behasíttatik. Ezen favillával a csendőr az odvas fába, vagy a sziklahasadékba nyul és ha abban valami tárgyat érez, a meghegyezett villát a tárgyhoz szorítja és a bot forgatása által oda törekedik, hogy a tárgy a villára csavarodjék. Ha ez sikerült, lassú és óvatos emelés által a tárgyat, különösen ha az puha volt (ruhanemű, papír stb.) napfényre fogja hozni. Ha az elrejtett tárgy kemény vagy nehéz,

vagy pedig bármi oknál fogva az előbb említett villa-alakú botra nem csavarodik, vagy ezen eszköz által — súlya miatt — ki nem emelhető, a járőr a helyet jól jegyezze meg magának és ha csak lehet, a legközelebbi tanyán vagy községben egy vaskampót, esetleg nagyobb halászhorogot szerezzen és avval a gyanús üreget kutassa át, vagy pedig bevonulása után észleleteiről őrsparancsnokának jelentést tegyen, a ki a gyanús hely átkutatása iránt azonnal intézkedjék.

Az erdőkben vagy azoknak közelében levő korcsmák vagy egyes megbízhatatlan egyének házai a legnagyobb figyelemmel ellenőrizendők, ezen helyek szoktak a csavargók, rablók stb. gyűl-helyei lenni, ily helyeken főzetik ki a legtöbb lopási és rablási terv s ilyen helyeken mulatnak a rablók, tolvajok s igen gyakran a vidék közártalmas egyénei. Ezen helyek tehát, de különösen a korcsmák, észrevétlenül megközelítendők és előttök les tartandó. Ily les alkalmával fogja a járőr megtudni, hogy kicsoda jár be és ki ezen helyiségekbe, mily egyénekkel érintkezik a korcsmáros, vagy az illető ház lakója. Ezen erdei csapszékek korcsmárosai kevés kivétellel, mind megbízhatatlan egyének, orgazdák és bűnrészesek a tolvajokkal; sokszor ők az értelmi szerzői sok bűnténynek. Ez okból ezek mindenkor szigorú felügyelet alatt tartandók.

Ezen egyének minden viszonyait igyekezzék

a járőr megtudni és előjegyzési könyvében nyilvántartani.

Az erdőőrök lakásait is keresse fel a járőr és az örökkel érintkezzék. Ezen egyének, ha megbízhatók és becsületesek, mint felesketett személyek nagy hasznára lehetnek a csendőrnek, de másrészt ezeknek se higgyen föltétlenül mindent, mert tekintve exponált helyzetöket, sokszor inkább a rablókat támogatják, mint a csendőröket.

Ha az erdőben famunkások, szén- és mészégetők stb. vannak, az ily telepeket a járőr szintén óvatosan közelítse meg és figyelje meg őket. Ezen egyéneknél igen sokan fordulnak meg, de ezen munkások úgymondva állandóan az erdőben tartózkodnak, az erdő minden viszonyait jól ismerik, tudják azt is, hogy az erdőben nem csatangolnak-e csavargók vagy fegyveres rablók s így sokszor a helyes nyomra vezethetik a járőrt. Csakhogy a csendőr ezen egyénekből se bizzék föltétlenül, hanem azok megbízhatóságáról előbb alaposan és ismételten győződjék meg.

Különösen a famunkásokra — ha azok idegenek — szigorúan felügyeljen, győződjék meg a munkaadónál letétben levő igazolványokból, hogy nincs-e a munkások között körözött egyén, vagy csavargó, egyszóval, vajjon a munkások kellően megbízhatók-e? A csavargók, tolvajok, de sokszor a rablók maguk is, ha a csendőrség által üldöztetnek, vagy egyáltalán a csendőrt

félre vezetni akarják, addig míg újból biztonságban érzik magukat, ily munkások közé állanak, — ezt különben a munkaadók sem veszik valami szigorúan, mert a favágásnál mindenféle csőcseléket alkalmaznak.

Az ily telepek megfigyelése és ellenőrzése tehát nagy óvatosságot, de egyuttal erélyes eljárást is követel.

Az erdőkben tanyázó juhászok, kondások, csikósok és gulyások majdnem kivétel nélkül közártalmú és közbiztonságra veszélyes egyének. Ezen egyének kunyhói, juhaklai, putrijok, esztinájuk stb. a csavargók állandó tartózkodási helyei. Ezen emberek etetik a csavargókat és a rablókat, ezeknek a legjobb kémei, közvetítői és elősegítői. Majdnem egész éven át folyton az erdőben minden felügyelet nélkül élnek, minden gaztetre mindig készek, sokszor maguk között szövetkeznek és a vidéket megszarolják.

Ezen pásztoremberek kivétel nélkül pisztollyal vagy revolverrel s nem ritkán puskával is rendelkeznek, csakhogy ezeket rejtve tartják és csak akkor ha lopásra indulnak, viszik a fegyvert magukkal.

Majdnem minden pásztornak van egy vagy két bojtárja, kik a nyájak körül vajmi keveset tartózkodnak, hanem az egész vidéken összevissza járkálnak és leginkább oly állatokat lopnak, a milyeneket gazdájuk őriz; a lopott állatot

gazdájuk nyájába vagy gulyájába becsapják és adandó alkalommal értékesítik.

Ezen bojtároknak ritkán van csak egy krajczár fizetésök is és már azon célból fogadtatnak fel, hogy úgy a gazdájuk, mint maguk számára lopjanak.

Ezen, a közbiztonságra legveszedelmesebb egyének vezetéknevét a vidéken senki sem tudja s bár a vidéket össze-vissza barangolják, csak keresztnevökön hivatják magukat és mert cselédkönyvüket is — ha van — rendesen maguknál hordják, magától értetődik, hogy ha már gattetteik a csendőrség tudomására jutnak, a vidékről nyomtalanul eltűnnek és mert sok esetben még gazdájuk sem tudja igazi nevöket — vagy azt eltagadja — soha ki nem derítettnek.

Ezen bojtárokat a járörök a legszigorúbban ellenörizzék, soha se mulasztják el tehát ezen egyéneket meglepni, cselédkönyvüket tőlük elkérni, vagy annak holléte felől biztos tudomást szerezni. A bojtárok csatangolását csakis folytonos ellenörzés által lehet megakadályozni, ez okból minden bojtár, a ki a nyájától távol kószálva találtatik, megállítandó és felelősségre vonandó, azonkívül a közigazgatási hatóságnak feljelentendő.

Ha a bojtár a cselédkönyvet magánál hordja, az tőle elveendő és a nyáj tulajdonosának — nem a pásztornak — adandó át, a pásztor pedig

a bojtárral együtt az illetékes hatóságnak jelentendő.

Ha a bojtároknak cselédkönyvük nincsen és magukat hitelesen igazolni nem tudják, velük mint az igazolvány nélküli csavargókkal járandó el.

A pásztoroknak majdnem kivétel nélkül kunyhójuk van. Ezen kunyhóban a beavatatlan a tűzhelyen és egy szalmafekhelyen kívül mit sem lát, és ha a járőr egy pusztán felületes megtekintéssel megelégszik, soha sem fog ezen embereknél valamit találni: pedig a kunyhóban tartják ezen emberek főzőedényüket, élelmi czikkeiket, ruhájukat, fegyvereiket, valamint sok esetben a lopásból eredő portékát is.

Ha a járőr a szalmafekhelyet eltávolíttatja és ez alatt, de a kunyhó különböző részén, kopogtatás által meggyőződést szerez magának, vajjon nincs-e a kunyhó alatt üreg, meg fog győződni, hogy kopogtatása minden kunyhóban több helyen tompa hangot fog visszaadni. És ha ezen helyekről a földet felvakartatja, deszkával fedett lyukakat fog találni, melyekben a pásztorok említett tárgyaikat tartják. A tűzhelyet is vegye vizsgálat alá a járőr, mert ez alatt is rendszeren egy üreg van. De nem elég csak ezen kunyhókat átvizsgálni, mert ezen agyafurt emberek az értékesebb lopott tárgyakat és a fegyvereket is rendszeren az erdőben egy odvas fában — vagy hol

barlang van, abban — esetleg sziklahasadékban tartják. Igyekezzék tehát a járőr lesállások által ezen emberek buvó helyeit kifürkészni, igyekezzék megtudni, hogy különösen a bojtárok mely helyeket keresik fel leginkább az erdőben és e helyeket azután alaposan kutassa át.

Ha ezen egyéneket a járőr folyton nagy óvatosság mellett észrevétlenül felügyeli, különösen hajnalban a nyájak körül lest tart, midőn ezen egyének éjjeli kószálásukból visszatérnek és az ilyenkor visszaszállingózókat kérdőre vonja, továbbá utánnyomoz, hogy az illetők az éjszakát hol töltötték: sok oly bűntény nyomára fog jutni, melyek különben soha sem deríttetnének ki.

Igyekezzék továbbá a járőr lesállások által megtudni, hogy ki érintkezik a pásztorokkal, tudja meg, hány állat van őrizete alatt, kinek a tulajdonát képezik, nincs-e közöttök idegen jószág stb. A pásztoroknak cselédkönyvvvel vagy pedig igazolványnyal — az úgynevezett pásztorlevéllel — kell ellátva lenniök, melyben az őrizetükre bizott állatok száma — ha az szabályrendeletileg el van rendelve — fel van tüntetve.

A kunyhókat, aklokat és esztinákat a legnagyobb elővigyázattal a nap minden szakában — a mennyre lehet — észrevétlenül közelítse meg és győződjön meg, nincs-e ott idegen, esetleg mit csinálnak a pásztorok. Ezen helyek megközelítésénél különben ép úgy mint minden

gyanús hely megközelítésénél, az általános szolgálati határozványok VII. 10. pontja tartandó szem előtt.

Ily pásztortanya észrevétlen megközelítése ügyességet és bizonyos előkészületet kíván. Az a csendőr, a ki egy ilyen tanyának vaktában neki megy, a pásztor kutyái által már egy pár száz lépés távolságra meg fog ugattatni, a cél tehát t. i., hogy észrevétlenül a tanya közelébe jusson, soha sem fogja elérni. A pásztorok legjobb figyelmeztetői a kutyák, ezekkel kell tehát a csendőrnek első sorban ösmeretséget kötni, ha a pásztortanyához észrevétlenül akar jutni.

Első ízben a kutyák mint a vadak rohannak a közeledő járőrre. A járőr a helyett, hogy a kutyákat ingerelné vagy azok ellen fegyverével hadonázna, álljon meg nyugodtan a kutyákkal szemben, mert a legdühösebb kutya sem ugrik az emberre, ha az vele szemben nyugodtan megáll. A csendőrök jól teszik, ha már ezen első találkozáskor a kutyáknak valami ételmaradékot dobnak. A pásztorhoz érve, legjobb ha avval nyugodtan beszélgetve a magukkal hozott élelemből falatoznak, miközben az oda sompolygó kutyákról se feledkezzenek meg. Ha a csendőrök a kutyák neveit megtudva, azon szólitják őket, etetik, már az első ízben is megtörténhet, hogy a kutyák gazdájuk jelenlétében meg is simogatják magukat, a mi pedig a legjobb jel arra

nézve, hogy a kutyák következetes jó bánásmód mellett, előbb-utóbb a csendőrökkel teljesen megbarátkoznak.

A járőr a kutyák nevét az örsbeli legénységgel közölje, mit a csendőrök jegyezzenek fel, mert különösen ott, hol sok a pásztor, minden kutya nevét fejökben nem tarthatják meg.

A legközelebb arra menő járőr már könnyebben fog a kutyákkal boldogulni, mert azokat a mint reá rohannak, nevükön szólítja, a kutyák tehát már ismerőst gyanítva, nyugodtabban fognak viselkedni. És ha minden járőr a kutyákat, mint már említettük szintén eteti, velök jól bán, a pásztor előtt nevökön szólítja és simogatja, velök nem ingerkedik, a kutyák a csendőröket rövid idő alatt annyira megszokják, hogy nappal már messziről ugatás nélkül, farkcsóválva fognak a csendőrök elé menni. De még éjjel is, midőn a közelgő járőrt csak hallják, egy-kettőt ugatnak csak, azután pedig a járőrt megismerve, el fognak hallgatni.

Leghelyesebb ha ily pásztortanyák szél ellen közelítettnek meg a csendőrök által. A kutyák ilyenkor később veszik észre a járőrt és pedig azon okból, mert a kutyák, de minden állat, ha szél fúj, az ellen fekszik, hogy a szél a szőr alá ne érhessen, ilyenkor tehát a kutyák a — szél ellen — közelgő járőrt nem látják és nem is érzik meg, mert a szél tőlük fúj a csendőrök

felé. De azért a szél ellen való megközelítésnek is nagyon óvatosnak kell lenni, mert a kutyák ébersége nem csak a látásban és szaglásban rejlik, hanem különösen hallásukban. A kutyák rendszeren a földön fekvé, fejüket a földre, illetve két első lábukra lapítják. Már a cikk kezdetén említettük, hogy ha a csendőr a tájékon keletkezett neszt nem vehet ki tökéletesen, feküdjön le és a fülét tegye a földre. Az okból jelez tehát a kutya ugatás által sokszor már nagy távolságra valakit a nélkül, hogy a közeledőt látná vagy érezné, — mert ez utóbbi érzék mégis csak korlátolt, mivel a közelgő által keletkezett neszt — a földön fekvé — meghallotta. Az elmondottakat tartsák tehát a csendőrök eszökben és ha egy ily tanyát szél ellen is közelítenek meg, azt óvatosan és a mennyire lehet nesz nélkül hajtsák végre.

A fiatal erdők, füzesek és sűrű magas bokrok-
kal fedett tereprészek leportyázása nagy óvatos-
ságot igényel, mert ha a csendőr ily sűrűségbe
beveti magát és csak azon van, hogy azon minél
előbb keresztül menjen, sem látni, sem pedig
hallani mit sem fog, mert a sűrűségben látköre
nincsen, a menése által okozott zaj pedig min-
den esetleges neszt elfojt, de a csendőr jelenlétét
is elárulja.

A járőr tehát az ily sűrűséget nagy óvatos-
sággal, lassan és a mennyire lehet nesz nélkül
kutassa át, portyázása közben igen gyakran áll-

jon meg és hallgatózzon, minden neszre ügyeljen és annak okát azután puhatolja ki.

Ily sűrűségen keresztül vezető utakat vagy vágásokat a sűrűből figyelje meg, ép úgy a mint az az öreg erdők leportyázásánál leiratott.

Ha ily helyeken, források, kutak vagy itató helyek vannak, azokat különösen figyelje meg és azok közelében minden alkalommal lest tartson, de oly elővigyázattal, hogy jelenlétét senki se vegye észre.

A tisztásokon, utakon, a források mellett egyáltalában a sűrűségben is győződjön meg, vajjon ott állatok és emberek nem fordultak-e meg? Az embereket a fekhelyek, tűzhelyek és a lábnyomok; az állatokat pedig a letiport és lelegelt fű, vagy letördelt faágak, esetleg letiport kisebb bokrok, végre az ürülékek árulják el legjobban.

Ismert dolog, hogy sűrű magas bokrok között, fiatal erdőben, vagy sűrű füzesben stb. lelegeltetni nem szokás, de nem is lehet és nem is szabad. Az állat maga sem tartózkodik önként oly helyen, a hol a szabad mozgása korlátozva van, tehát ily helyeket csak is a közártalmu egyének keresnek fel leginkább, — hogy abba a lopott állatot addig míg azt veszély nélkül továbbíthatják, elrejtsek. Különösen az oly sűrűség, mely nagyobb erdővel határos, kedvencz tartózkodási helye a betyároknak.

Ily helyekre szokták a lókötők és más tolvajok

a lopott állatokat nagy előszeretettel kikötni, hol azokat sokszor napokig rejtve tartják. Ezen sűrű resulák tehát különös gonddal vizsgálandók át. A járőrnek igyekeznie kell, hogy az ily terepet minden részében megismerje, törekednie kell annak minden buvó helyét és az abban levő források, utakat, ösvényeket, vágásokat, tisztásokat stb. megismerni. Különösen a források felügyelendőek, mert ezek közelében szoktak ily emberek tanyázni, vagy pedig a források vizét, úgy maguk mint állataik részére használni.

Az állatok a szomjuságot sokáig nem birják, azok rendes és naponta ismételt itatást igényelnek, misem természetesebb tehát, hogy ily helyekre kicsapott állatok a forrásokhoz itatásra hajtatnak.

A járőr figyelmét ily tereprészen az sem kerülje el, hogy a forrás vize merre folyik, nem-e lesz a víz valahol a sűrűben felfogva s ha igen, ily helyeken okvetlen lest tartson.

Mielőtt a járőr ily sűrűből kilépne, a sűrűség szélén figyelő állást foglaljon és szemmel kíséren mindenkit a ki ily sűrűcserjés hely felé tart, vagy abba megy. Ha a járőr valakit ily helyre menni lát, okvetlen győződjék meg, hogy az illető mit keres ott. Ha pedig ily sűrűségben a járőr nyomokat fedez fel, feltétlenül győződjék meg, hogy azok honnan, merre vezetnek, miből erednek és hol végződnek. Ha a járőr az ily

sűrűségeken talált nyomokat figyelemmel és értelemmel követi, sokszor meglepő dolgok nyomára fog jutni.

Mint említettük, az ily sűrűségek rendszeren magas fűvel és bozóttal vannak benőve, minden ember vagy állat tehát, ha azokban jár, nyomot, — úgynevezett «csapást» — hagy maga után, mert a magas fűvet vagy bozót maga előtt letiporja. Az így letiport magas fű vagy bozót sokáig marad fekve, az irányt tehát merre az illető haladt, pontosan megjelöli.

A járőr igen helyesen teszi, ha ily sűrűségek átportyázása előtt azok szélét vizsgálja meg, mert már itt megállapíthatja, hogy a sűrűségbe ember vagy állat ment-e be, vagy abból nem-e távozott? A letiport fű vagy bozót, esetleg apróbb letiport cserjék fekvése mutatja az irányt, merre kell a csendőrnek a nyomon haladni.

Egy ily csapás megvizsgálása a következő módon történik: a járőr a csapáson haladva szüntelen figyelemmel vizsgálja a csapás mentén levő fűvet, bokrokat vagy a fák alját, mert ha állat ment vagy hajtattott be a sűrűbe, az föltétlenül az előtte levő eledelből enni fog, azonkívül lábaival, esetleg testével vagy szarvával a bokrok vagy a fiatal fákról egyes galyakat le fog törni. A járőr az ily lelegelt fűből vagy letört galyból sokat állapíthat meg. A szarvasmarha tudvalevőleg a fűvet legelés közben leszakítja,

míg a ló leharapja. A szarvasmarha által lelegelt fű teteje szakadozott, míg a ló által lelegelt fű teteje mintegy elvágott — tehát egyenes — felületet tüntet fel.

Ha most a járőr a lelegelt fűvet alaposan megnézi — és a fentieket szem előtt tartja, — könnyen megállapíthatja, hogy a sűrűbe szarvasmarha vagy pedig ló ment-e? De a lelegelt fű és a letördelt galyak arra nézve is tájékozást nyújtanak a csendőrnek, hogy a lelegelés vagy a törés körülbelül mikor történt, a csendőr tehát kiszámíthatja magának, hogy az állat megközeleltőleg mikor járt a sűrűben. A frissen lelegelt fű teteje ugyanis zöld, egy nap multán a leharapott vagy leszakított felület vékony rozsdabarna vonalat kap, azaz beszárad, míg a többnapos ily felület, fehér vagy sárga vonalat mutat. Ha egy faág rövid idővel az előtt törtetett le, akkor annak levelei alig hervadtak, törési felülete pedig egészen friss. Egy-két óra alatt a levelek lankadtak lesznek, később bár még puhák maradnak, de összezsugorodnak, míg egy-két nap múlva — különösen nagy melegben — összeszáradnak. A tört ág törési felülete pár óra alatt megsárgul és nedvességét is elveszíti, később megbarnul és megszárad. A csendőr ezen jelekből megállapíthatja tehát, hogy a fűvet kérődző vagy más állat legelte-e le, a lelegelt fű, nemkülönben a letört galyak beszáradásából pedig

azt, hogy az állat körülbelül mikor fordulhatott ott meg. A csapás szélességéből: az állat nagyságára, a fűnek nagyobb mérvű letiprásából és esetleg észlelt lábnyomokból: az állatok megnyiségére, a fák fiatal galyainak 1—1¹/₂ méter magasban való letördéséből: szarvasmarhára és ha a csapás felett levő galyak érintetlenek, a csapásból pedig jobbra-balra kiágazó nyomok látszanak: sertésekre következtethet a járőr. A sertések, tudvalevő dolog, a falkából minduntalan jobbra-balra kicsapnak, ezeknek a csapása tehát nem egy, hanem többfelé ágazik. Ezen jelek azonban még nem elegendők arra, hogy a csendőr ezekből az állat minőségét teljes biztonsággal megállapíthassa, mert a fűvet a szarvas vagy az őz ép oly formán legeli le, mint a szarvasmarha és a szarvas csapása is hasonlít a szarvasmarha csapásához, — bár egy kissé keskenyebb, a vaddisznó csapása pedig ép olyan, mint a házisertés csapása. A csendőrnek tehát oly jel után kell puhatolni, mely úgy az állat mineműségét, mint pedig azt, hogy körülbelül mikor járt arra, biztosan megállapítja. E biztos jel az állat ganaja.

Jól tudja mindenki, hogy a házi állatok gyakran ganajoznak, a csendőr tehát a csapást figyelemmel szemlélve egy ganaj után kutasson. Az ott talált ganajból a csendőr az arra haladt állat mineműségét minden kétséget kizárólag meg

fogja állapítani, mert jellemzően más a szarvas-marha, más a ló és más a sertés és végre más a házi és vad állat ganaja. A ganaj állapota a csendőrnek felvilágosítást ad továbbá, hogy az állat a kérdéses helyen mikor fordult meg. Mert a friss ganaj felülete fényes és nedves, a pár órás felülete különösen nagy melegben sötétebb színt ölt és vékony kéreg képződik rajta, e kéreg 1—2 nap alatt megkeményedik és vastagabb lesz, de a ganaj belseje még friss. A 4—5 napos ganaj belseje száraz, meleg időben a pondrók által teljesen szétdulatik és ha a pondrók már elhagyták a ganajt, annak belseje pozdorjához hasonlít, ilyenkor a ganaj már 8—10 napos lehet. A ganaj felülete ily idő múlva rendszeren sárgás, fehéres, mert színét a nap kiszitta és a harmat vagy esetleg az eső kilugozta.

A csendőr tehát a csapáson talált ganajt alaposan nézze meg, azt egy bot segítségével turja szét és így magának annak állapotáról meggyőződést szerezve, a helyes következtetéseket is levonhatja. Ha friss ganajt talál a járőr ily sűrűségben, természetes, hogy az arra haladt állat messze nem lehet, azt tehát a csendőr — a csapáson haladva — vagy a sűrűben találja fel, vagy pedig megtudja az irányt, merre ment ki a sűrűből. Még azon esetben is, ha a csapás és azon észlelt jelek régiek, győződjön meg a járőr, hová vezet a nyom; ez által megismeri a sűrűség

buvó helyeit vagy azon részeit, hol a tolvajok nappalozni vagyis a lopott állatokkal nappal tanyázni szoktak.

A csapás mentén a bokrok, fák, de különösen a tüskék szintén nagy figyelemmel kísérendők, mert a bokrokon, különösen azonban a tüskéken az arra hajtott állatok szőrüket hagyják, mely jel az ott megfordult állatok jellemzésére nagy fontossággal bír.

Mindezekből látható, hogy a járőr egy csapáson — a nélkül, hogy az arra ment állatot látta volna, — az észlelt jelekből annak mineműségét, színét, nem különben azt is meghatározhatja, hogy az állat körülbelül mikor fordult ottan meg, végre meghatározhatja az irányt, hogy az állat honnan és merre hajtatott; mind oly jelek tehát, melyek a nyomozásnál nélkülözhetlenek és felette értékesek.

Egy értelmes járőr ha egy ily csapáson talált nyomokból magának a helyes következtetéseket levonja, oly esetekben, a midőn a nyomok egészen frissek, a nélkül, hogy az ott megfordult állatokról más úton előzőleg tudomást szerzett volna, a nyomozást bevezetheti és nem ritkán eredményt fog elérni. Mert a csapáson talált nyomok alapján az állatok mineműségét, színét, esetleg a nyomok után ítélve azok megközelítő számát, végre az irányt, merre az állatok mentek, megállapíthatja, ezen adatait tehát kérdezős-

ködés által kiegészítheti és így a nyomozás során azt is megállapíthatja, hogy a kérdéses állatok mikép kerültek a sűrűbe, nem-e véletlenségből vagy pedig mint lopottak arra hajtattak. Ez utóbbi esetben természetes, hogy a nyomozást az eredmény eléréséig folytatja.

Minden ily sűrűség leportyázása előtt jól teszi a járőr, ha a sűrűség széleit veszi szemügyre és meggyőződik arról, hogy a sűrűbe nem vezetnek-e csapások. Ezen csapások mindig a mint leiratott, pontosan megvizsgálandók.

A szóban forgó sűrűségekben a lesállások, mint már említettük, a források, a sűrűségen át vezető utak, a vágások, de különösen oly helyek közelében tartandók, a hol kisebb tisztások vannak, mert e helyek, melyek fák által körül véve vannak és kívülről nem láthatók, kedvencz helyei a tolvajoknak. Ily helyeken a lekötött állatok megfelelő legelővel és szabad mozgással bírnak, az állatok tehát ily helyeken — nem lévén a sűrűség által a legelésben akadályozva — nyugodtan viselik magukat. Igen czélszerű, különösen késő este és hajnal előtt, ily sűrűségek, de az erdők közelében is lest tartani; mert ilyenkor szállingóznak az erdőből vagy sűrűből este ki — viszont hajnal előtt azokba be a közártalmuak. Az erdőben vagy sűrű rezulákban nappalozó tolvajok, késő este, midőn a mezei munkáról a lakosság már haza tért — kezdik meg kóborlá-

saikat, ilyenkor hajtják tovább a nappal rejtve tartott lopott állatokat is.

Éjjeli portyázás.

Erdőben éjjel a portyázás igen bajos és czélhoz sem vezet, mert a csendőr az erdőben éjjel semmit sem lát, azonkívül járása által zajt okoz, mert a lábai alatt levő leveleket és száraz galyakat nem látja, azokat tehát letapossa, végre pedig azon veszélynek teszi ki magát, hogy a sötétségben valami szakadásba vagy mocsárba esik.

Éjjel az erdő és minden sűrűség oly formán ellenőriztetik, hogy a csendőr az erdő vagy sűrűség különböző pontjain lest tart. A lesállásokat a járőröknek zaj nélkül biztosan fel kell találniok, egyik helyről a másikra könnyen, gyorsan és zaj nélkül kell jutniok, szükséges tehát, hogy a csendőrök az erdőt minden részében alaposan ismerjék. Az erdő minden irányú pontos ismerete a nappali portyázások által szerzendő meg, ezen portyázásoknak tehát, mint már említettük, minden irányban pontosaknak és részleteseknek kell lenniök.

Az erdőben a lesállások a pásztorok kunyhóinál, vagy aklainál, a munkástelepek közelében, erdei csárdák, vagy az erdőben álló magányos házaknál, erdei kutak vagy forrásoknál, tisztások közelében, utak és vágások (léniák) mellett és

oly helyeken tartandók, a melyek embereknek és állatoknak rejtekül szolgálhatnak.

Az erre alkalmas helyek a nappali portyázások alkalmával szemelendők ki, jól megjegyezvén azonban, hogy a történendőknek egy és ugyanazon tereprészen való megfigyelésére alkalmazott lesállások helyeit mindig változtatni kell; mert ha a csendőrök a lesállásokat minden alkalommal egy és ugyanazon a helyen tartják meg, a közártalmuak, kik a csendőrök minden mozdu-
latát megfigyelik, a csendőrök által rendszeren használt leshelyeket rövid idő alatt ismerni fogják és azokat már messziről ki fogják kerülni, a csendőr lesállásának célját tehát meg fogják hiusítani.

Előbb már említettük, hogy a tolvajok nyáron késő este szokták az erdőket elhagyni és kora hajnalban, vagy ha a lopást korán sikerült végre hajtaniok, már az éjfél utáni órákban, tehát 1—2 óra tájban, az erdőbe vissza szállingóznak. Ugyan így járnak és kelnek a pásztorok és azoknak bojtárjai. Ezen egyének tanyái körül tehát a lesállások oly célból, hogy a pásztorok vagy a bojtárok csavargásáról a járőrök maguknak meggyőződést szerezhessenek, legcélszerűbb, ha a hajnali órákban tartatnak meg, mert este a járőr legfeljebb ezen megbizhatlan emberek eltűnését fogja észre venni és a legtöbb esetben sem a célt, a miért a tanyájuktól eltávoztak,

sem pedig az irányt, hová távoztak — tekintve, hogy a sötétség miatt őket ritkán követheti — megtudni nem fogja, míg a hajnali órákban, midőn ezen emberek az éjjeli csavargásukból visszatérnek, őket esetleg a hozott prédával is rajtaérheti és mert ezen egyének kunyhóikhoz rendszeren a legrövidebb úton szoktak visszatérni, az irányt, merről jöttek, szintén meg fogják tudni. Ezen egyének tanyái, melyek minden bűnnek fészkei, a hol az idegen csavargók, tolvajok és más törvénysértők mindig menhelyet találnak — mint már említettük — nem csak éjjel, de minden alkalommal meglependők és előttök minden időben lesállások is tartandók.

A lopások, tudva levő dolog, legtöbb esetben az éjfél körüli órákban, — midőn a lakosság a munkától kifáradva a legmélyebb álmát alusza — követtetnek el, a tolvajok tehát a lopott állatokat nyáron körülbelül 2 óráig éjfél után tovább hajtják, azután pedig mielőtt még a lakosság a mezei munkához látna, erdőbe, vagy valamely sűrűbe becsapják.

Ezért fontosak az erdők és a sűrűségek közelében, a hajnal előtti lesállások.

A járőrök minden egyént, a kit késő este egy erdőből vagy egy rezulából kijönni, hasonlólag a kit kora hajnalban besompolyogni látnak, állítanak meg és vonják felelősségre. Egyes esetben jöllehet, hogy egy elkésett munkást vagy utast,

esetleg korán munkára menő egyént, vagy vándort állítanak meg, de a legtöbb esetben arról fognak meggyőződni, hogy a késő este vagy kora reggel az erdők körül kujtorgó egyének nincsenek jó járatban.

Ép úgy állítsanak meg a járőrök minden egyént, a ki éjjel marhát vagy más állatot hajt, különösen akkor, ha ily állatok mellékutakon, nem pedig a rendes és kijelölt marhahajtó-úton lesznek továbbítva. Ily egyének minden alkalommal igazolásra szorítandók.

Az erdőben vagy annak közelében álló korcsmák mellett, legczélszerűbb lest tartani a késő esti órákban, tehát nyáron 9—11 óra között. E helyek igen gyakran találkozó és mulató helyei a tolvajoknak, honnan — előbb jól beborozva — indulnak el a közös munkára. Nappal az ily korcsmák oly elhagyatottaknak látszanak, mintha azokba idegen ember soha se járna, éjjel azonban a tolvajoknak és más gazembereknek gyakran a legnagyobb tivornyahelyei. Ezen helyek különben, tekintve, hogy az azokban lakó korcsmárosok majdnem kivétel nélkül megbizhatlanok, a nap minden szakában meglepőleg közeli-tendők meg és mindig meggyőzés szerzendő, vajjon ott idegenek nem-e tartózkodnak vagy elrejtve nincsenek-e?

Az erdőkben álló magányos házak előtt az éj bármely szakában tartható lesállás, mert ezen

házakba esetleg be- és kijáró idegenek látogatása, tekintetbe veendő körülmények által kevésbé befolyásoltatik, tehát időhöz kötve nincsen.

Az erdei kutak és források közelében lest tartani a legczélszerűbb azon időben, a midőn az állatokat itatni szokás, tehát reggel, délben és este. Éjjel ily helyek ritkán kerestetnek fel az emberek vagy állatok által.

A sűrűségben levő tisztások, nemkülönben oly helyek körül, melyek rejtekül szolgálhatnak embereknek és állatoknak esetleg tárgyaknak, a legczélszerűbb lest tartani a hajnali órákban, mert ilyenkor kötik ki a tolvajok az állatokat az ily helyekre, ilyenkor térnek a gazemberek is rejt-helyeikre és ilyenkor rejtik el az éj folyamán esetleg megszerzett prédát, nemkülönben ily időben rejtik el a pásztorok esetleg náluk levő fegyvereiket. E helyek különben a járőrök által valahányszor arra járnak, mindig átkutatandók.

Az erdei utak mentén az éj bármely órájában megtartott lesállások sikerrel járhatnak, legczélszerűbb azonban nyáron este az alkonyat beállta után azonnal, egész este 11 óráig és éjfél után 1—4 óra között lest tartani, mert ezen időszakban járnak a közártalmuak ezen az utakon. A legczélszerűbb pont a lesállásckra minden-
esetre az olyan, honnan több út szétágazik, mert ily pontokon az eshetőség nagyobb, hogy ott valaki megfordul, mint az oly úton, a mely csak

egy irányba vezet. Jó leszállási helyek a vágások (léniák) mentén oly pontok, honnan a vágások jól áttekinthetők, mert ezen vonalakat a tolvajok a lopott marha hajtására nagy előszeretettel használják. A községekből az erdőkbe vezető utak is igen alkalmasak a leszállásokra, mert ha a tolvajok a községben állatot loptak, avval a legrövidebb úton az erdőt elérni igyekeznek.

Hasonlólag czélszerű és szükséges éjjel lest tartani az erdőkön átvezető félre eső utakon, ösvényeken és az úgynevezett csempészutakon is, mert ezen utak úgy a tolvajok mint a csempészek által különösen éjjel gyakran használatnak.

Portyázás télen.

Tavaszzal és ősszel az erdők leportyázása hasonló mint nyáron; télen azonban, midőn a pásztorok az erdőkből az állatokkal kivonulnak, midőn az erdőben csak a famunkástelepek, egy pár szénégető és kevés bennlakó marad, midőn a zord és nedves időszak a szabadban való tartózkodást nem csak megnehezíti, de gyakran lehetetlenné is teszi, a tolvajnép és más közártalmuak is, mert az erdőben kellő menedéket nem találnak, abból kihuzódnak, — a csendőrnök is sokkal kevesebb teendője van az erdőben mint nyáron.

Ezen okból, de azért is, mert a hó a szabad

közlekedést helyenkint teljesen megghiusítja, télen az erdők a csendőr járőrök által rendszeren le nem portyázhatók. Télen csak is az utak járandók le és azon helyek keresendők fel, hol emberek laknak vagy tartózkodnak. Ha egy tolvaj üldözés előtt esetleg egy erdőbe menekül is, az abban sokáig nem fog maradni, mert onnan az idő viszontagsága kiszorítja, ha csak az erdőben nincsenek oly házak, hol magát meghuzhatja. Ily helyek, illetve lakóházak, továbbá munkástelepek vagy korcsmák ép úgy ellenőrzendők, mint az a nyári portyázásnál leiratott.

Ismert dolog, hogy a csendőrök által kezelendő közbiztonság súlypontja nyáron a szabadban, télen pedig megfordítva a községben, illetve emberlakta helyeken van, azért nyáron a közbiztonsági szolgálat egy tekintélyes része az erdőket is megilleti, míg télen abból az erdőkre kevés jut.

Az elmondottak eléggé megvilágítják a csendőr teendőit az erdőkben. És ha a csendőrök az előadottakat szem előtt tartva, szolgálatukat hiven és teljes buzgalommal teljesítik, az erdők minden részét átkutatva, annak minden rejtekeit megismerni tanulják, az erdők rémeit tehát folytonos ellenőrzés által, onnan vagy kiszorítják, vagy pedig ott tartózkodásukat lehetetlenné teszik; akkor az utazó közönség és a lakosságnak régi időtől származott erdőtől félelmét is megfogják szüntetni.
